

ΜΑΡΙΑ ΤΖΑΝΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΤΖΑΝΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΒΔΟΜΗ ΕΚΔΟΣΗ

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗΣ
Παραγωγή και διακίνηση βιβλίων και περιοδικών
1^{ος} όροφος Σόλωνος 102 – 106 80 ΑΘΗΝΑ

ΑΘΗΝΑ 2003

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	I
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ 7^Η ΕΚΔΟΣΗ	5
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ: ΦΥΣΗ – ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΦΥΣΗ: Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	11
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ» : ΜΙΑ ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗΣ	19
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	19
2.2 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΟ ΑΛΛΑ	20
2.2.1 ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗ ΣΤΟ ΝΟΗΜΟΝΑ ΑΝΘΡΩΠΟ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΒΙΟΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ	31
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	31
4.2. ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ.	32
4.3 ΜΑΘΗΣΗ Η ΕΠΙΛΟΓΗ;	34
4.4 ΑΠΟΦΕΙΣ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΓΟΝΙΔΙΑ.	37
4.5 Ο... «5 ^{ΟΣ} ΑΣΣΟΣ»	38
4.6. ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΝΕΥΡΟΕΠΙΣΤΗΜΩΝ: ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	49
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	49
5.2 ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ	50
5.3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ;	51
5.4 Το ΣΧΟΛΕΙΟ	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	63
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	63
6.2. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ, ΙΔΕΩΔΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	65
6.3. Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ	67
6.4. ΗΡΩΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ: ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΜΙΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ	82
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	82
7.2 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΡΕΞΗ	83
7.3 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ «ΩΡΙΜΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ»	84
7.4 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΕΝΑΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 – ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	100
9.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	100
ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	106

10.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	106
10.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 –ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	114
11. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	114
11.1 ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:	115
11.2 ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ:	116
11.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	118
11.4 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ	119
11.5 ΕΤΗΣΙΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	121
11.6 ΣΥΝΕΧΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ	122
11.7 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ	124
11.8 ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ – ΓΟΝΕΩΝ - ΜΑΘΗΤΩΝ	125
11.9 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	126
11.10 ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	126
11.11 ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	127
11.12 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	128
11.13 ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΧΩΡΟ	128
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 – ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	131
12.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	131
12.2 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	137
12.3 ΔΙΑΜΑΧΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ – ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ	139
12.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ «ΑΔΡΑΝΕΙΑ»	142
ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	145
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	148
13.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.	148
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 - Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	155
14.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	155
14.2 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑΔΙΔΕΙ ΤΑ «ΕΠΙΘΥΜΗΤΑ» ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	156
14.3 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ	158
14.4 Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΖΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ	160
14.5 ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΝΑΣ ΘΕΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ, ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ	162
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 – ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΣ ΚΑΠΟΙΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	3
15.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	3
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΜΠΤΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16 – ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΔΑΣΚΑΛΟΥ	8
16.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	3
17.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	3
17.2 ΠΟΣΟ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ;	5
17.3 ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	7
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	13

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Αυτό που ονομάζω δ ι α ύ γ α σ η είναι η εργασία, μέσα από την οποία οι άνθρωποι προσπαθούν να σκεφθούν αυτό που κάνουν και να γνωρίσουν αυτό που σκέπτονται.»
(Κ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ «Η φανταστική θέσμιση της κοινωνίας»)

Μ' αυτή μας τη μελέτη δεν φιλοδοξούμε να δώσουμε ένα πλήρες εγχειρίδιο Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης. Επιθυμία μας είναι να παρουσιάσουμε κάποια ζητήματα που βάζει η παρατήρηση του φαινομένου της Εκπαίδευσης, με μια προσέγγιση από Επίπεδα Κοινωνικής προβληματικής.

Η σχετική Ελληνική βιβλιογραφία, ενώ περιλαμβάνει θαυμάσιες και επίπονες μελέτες, δεν καλύπτει ωστόσο στο σύνολό τους τα ζητήματα ενός γνωστικού αντικειμένου. Προσφέροντας αφ' ενός μια ανάλυση των όρων και των σχέσεων που καθορίζουν το φαινόμενο της Εκπαίδευσης, αφ' ετέρου μια προβληματική πάνω στη δυναμική της, σε σχέση με την Εκπαιδευτική κοινωνία, εστιαζόμενη κυρίως στην Ελληνική πραγματικότητα, προσπαθούμε να συμβάλλουμε στην κατανόηση της πολυπλοκότητας των ζητημάτων.

Ακόμα, να καταδείξουμε την κατεπείγουσα ανάγκη ερευνών συγκεκριμένων και με προδιαγραφές που να προσιδιάζουν στο χώρο της Ελληνικής Εκπαίδευσης, στις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματά της.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους συνεργάτες και φοιτητές του Σπουδαστηρίου Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και ιδιαίτερα τον κ. Χρήστο Κεχαγιά, για τη συνολική επιμέλεια του βιβλίου, και τη συμβολή του στη συγγραφή του Στ' κεφαλαίου και τον κ. Φώτη Κούσουλα, για τη συνδρομή στη διερεύνηση της βιβλιογραφίας και ιδιαίτερα για την αμέριστη συμπαράσταση στην τεκμηρίωση από τα πορίσματα των ερευνών στην περιοχή των νευροεπιστημών. Τον συνάδελφο κ. Θάνο Κριεμάδη, Αναπληρωτή Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου για τη συγγραφή του Ια' κεφαλαίου. Τη δεσποινίδα Νατάσα Κωστοπούλου για την πολύτιμη βοήθεια στη δακτυλογράφηση των χειρογράφων και λοιπών σημειώσεων. Τέλος, την κυρία Γιώτα Καραμπίνη για την επιμέλεια των διορθώσεων.

Η έκδοση αυτή προέκυψε από συζητήσεις, με δύο εκλεκτούς συνεργάτες, προς το τέλος του περασμένου καλοκαιριού (2003) σε ένα γραφικό χωριό της Πίνδου (ορεινός όγκος Άρτης), όπου επανήλθε η ιδέα της δημιουργίας ενός εργαστηρίου, το οποίο θα ησχολείτο με τα πορίσματα των ερευνών των Νευροεπιστημών, που αφορούν στη Μάθηση και με την ευρύτερη θέαση μέσα από την Ελληνική σκέψη και Επιστήμη πάνω – όχι μόνο στη λειτουργία του εγκεφάλου – αλλά στη δομή και λειτουργία του «Νου της Φύσης».

Το Σπουδαστήριο Κοινωνιολογίας της Παιδείας, λοιπόν, μεταφέρει τις δραστηριότητές του στο νεοϊδρυθέν Εργαστήριο με τίτλο: «**Βιο-φυσικό Περιβάλλον: Νευροεπιστήμες και Μάθηση**», η ίδρυση του οποίου επετεύχθη με την αμέριστη συμπαράσταση του Προέδρου του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών, Θ. Εξαρχάκου, τον οποίον και ευχαριστούμε θερμά.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ Ζ ΕΚΔΟΣΗ

Οι δραματικής έκτασης και έντασης αλλαγές που προκαλούνται, με την έναρξη του 21^{ου} αιώνα, στην παγκόσμια σκηνή, δεν είναι δυνατόν να αφήσουν ανεπηρέαστη μια από τις βασικές λειτουργίες και θεσμούς της ανθρωπίνης κοινωνίας, την Εκπαίδευση. Είναι από τη φύση της η Εκπαίδευση πεδίο στο οποίο αντανακλάται κάθε κρίση και αλλαγή του κοινωνικού γίνεσθαι. Η παγκοσμιοποίηση, ενώ δεν προσφέρει τίποτε σχεδόν από όσα ευαγγελίζεται, συνοδεύεται, καθώς προχωρά ακάθεκτη με:

1. Δραματικό εκφασισμό της κοινωνίας. Αυτό σημαίνει σταδιακή κατάρρευση ανθρωπίνων αξιών και ταυτόχρονη κατίσχυση διεθνών χρηματιστηριακών δεικτών, ενός χρηματιστηρίου, που όλο και περισσότερο μοιάζει με παγκόσμιο ληστρικό τζόγο, παρά με μέσο ανάπτυξης και κοινωνικής ευρωστίας. Στο εσωτερικό των κοινωνιών οι κυβερνώντες αποβαίνουν όλο και περισσότερο απλοί διαχειριστές και η Πολιτική υπάρχει για να εξυπηρετεί τις θελήσεις των διαφόρων «θυλάκων εξουσίας» και των «διαπλεκομένων συμφερόντων» τους, κυρίως οικονομικών. Η αξία άνθρωπος έχει πλέον χρηματιστηριακή αποτίμηση, καθώς και οι αξίες του ανθρωπισμού. Οι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία έννοιες μπορούν να δηλώνονται με τις αντίθετές τους, υλοποιώντας έτσι, έναν από τους βασικούς οργουελιανούς εφιάλτες.

2. Ειδεχθή βία καθημερινή, τόσο από άτομα, όσο – και κυρίως – από τους ισχυρούς της πολιτικής, της οικονομίας και της θρησκείας, εναντίον αθώων πολιτών, λαών ή κοινωνικών ομάδων. Η ανθρωπότητα φαίνεται να παραπαίει ανάμεσα σε μεσσιανικές λογικές, μεσαιωνικό σκοταδισμό, σατανισμό, ανθρωπινή δουλεία πάσης φύσεως, λοιπά αντιανθρώπινα πρότυπα και αξίες, καθώς και ανήθικη εκμετάλλευση του παιδιού.

3. Αλόγιστη και ληστρική χρήση του φυσικού περιβάλλοντος και καταστροφή των φυσικών πλουτοπαραγωγικών πηγών, που δημιουργούν μια πολύ ζοφερή προοπτική για το μέλλον όχι μόνον της ανθρωπότητας, αλλά και του οικοσυστήματος στο σύνολό του.

Προς το τέλος του προηγούμενου αιώνα, η ανθρωπότητα απέκτησε από το χώρο της Επιστήμης και των εφαρμογών της επιστημονικής έρευνας δυο σημαντικούς συμμάχους:

- Την ανάπτυξη και σταδιακή κατίσχυση της Υψηλής Τεχνολογίας και
- Την ανάπτυξη της Έρευνας στον ανθρώπινο εγκέφαλο και το γενετικό μας υλικό (DNA)

Η σωστή αξιοποίηση προς όφελος του ανθρώπου αυτής της τεραστίων συνεπειών γνώσης και Υψηλής Τεχνολογίας ίσως αποβεί το βασικό όπλο – μαζί με την επιστροφή στις αξίες του Ελληνισμού (Carl Popper) – της ανθρωπότητας, που θα της επιτρέψει να συνεχίσει να υπάρχει ως τέτοια.

Την ανωτέρω υπόθεση θα μπορούσαμε να τη θεωρήσουμε ως απάντηση στο ερώτημα που θέτει η Κοινωνιολογία σήμερα: *«πώς μπορεί η ανθρωπινή κοινότητα να αντιμετωπίσει τις - πολύ ορατές ήδη - πιθανότητες ενός πολύ δυσοίωνου μέλλοντος γι' αυτή.»* Το ίδιο ερώτημα όμως, με άλλη διατύπωση τίθεται και από την Κοινωνιολογία της Παιδείας: *«πώς πρέπει να διαμορφωθεί το Σχολείο του 21^{ου} αιώνα και ποιός θα είναι ο ρόλος του;»*

Θα θέλαμε να προτείνουμε μια απάντηση σε αυτό το ερώτημα:

**«το σχολείο οφείλει και πρέπει να διαφυλάξει διασώζοντας και
εσωτερικεύοντας στο νου του αναπτυσσόμενου ανθρώπου ό,τι πιο πολύτιμο
έχει η ανθρωπότητα: την Ανθρωπιστική Παιδεία».**

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αναδιοργανώσει τη μαθητεία έτσι, ώστε να καταστήσει προσφιλή και οικείο τον ορθό Λόγο στα παιδιά (τη Λογική) και να διευρύνει τη συνείδηση του αναπτυσσόμενου παιδιού από περιβαλλοντική σε οικοσυστημική και συμπαντική συνείδηση.

Με τούτη την έκδοση λοιπόν προσπαθούμε να θέσουμε αυτή τη διάσταση στο ρόλο του σχολείου για λογαριασμό και προς χάριν της εκπαιδευούσης κοινωνίας. Είναι πλέον γεγονός ότι οι καιροί ου μενετοί. Το τέλος της εργασίας πιθανόν να ακολουθήσει το τέλος της Ιστορίας, προάγγελος ίσως του τέλους της ανθρωπότητας και αυτό είναι κάτι που η κοινωνία των ανθρώπων δεν πρέπει για κανένα λόγο να αφήσει να συμβεί.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η Παιδεία είναι το καθοριστικό ζητούμενο και η μεγάλη πρόκληση των καιρών μας.

Μαρία – Αθηνά Τζάνη

Διάσελλο Άρτης - Αθήνα, Νοέμβρης του 2003

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

ΦΥΣΗ - ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ
